

CYNGOR SIR YNYS MON	
Pwyllgor:	Pwyllgor Safonau
Dyddiad:	18 Mehefin 2026
Teitl yr adroddiad:	Diweddariad Gwasanaethau Democrataidd
Pwrpas yr adroddiad:	Diweddaru'r Pwyllgor ar waith llywodraethu a chefnogi y gwasanaeth.
Awdur:	Dyfan Sion, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Cyflwyniad

1. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar waith y gwasanaeth democrataidd mewn perthynas a llywodraethiant a chefnogaeth aelodau.

Adroddiadau Blynyddol Aelodau Etholedig

2. Derbyniwyd 23 (66%) adroddiad blynyddol aelod etholedig ar gyfer 2025/26 hyd yma. Dyma'r nifer a dderbyniwyd yn 2024/25 hefyd, ac mae ychydig yn is na'r 26 a dderbyniwyd ar gyfer 23/24. Er hynny, mae'r ganran o adroddiadau a dderbyniwyd yn cymharu'n ffafriol gyda chynghorau eraill ar draws y gogledd. Nid oes gofyn statudol ar aelodau i ddychwelyd adroddiad.
3. Rydym yn y broses o drefnu cyhoeddi'r adroddiadau ar wefan y Cyngor yn y drefn arferol gyda golwg ar gyhoeddi popeth cyn diwedd y mis.

Sgysiau datblygu blynyddol a chofnodion hyfforddiant

4. Caiff diweddariadau ar hyfforddiant aelodau eu hanfon at arweinyddion grŵp perthnasol yn ol yr angen. Mae hynny'n fodd o fonitro presenoldeb mewn hyfforddiant, a hyfforddiant mandadol yn benodol. Mae'r lefelau cwblhau hyfforddiant mandadol wedi gwella dros y misoedd diwethaf yn sgil ymdrechion y tim dysgu a datblygu a'r gwasanaeth democrataidd.
5. Mae proses "sgwrs flynyddol" mewn lle ar gyfer arweinyddion grŵp a'u haelodau. Trefniant ydi hwn i alluogi arweinydd grŵp i drafod datblygiad yr aelod dan sylw ac unrhyw faterion eraill perthnasol fel llesiant ac hyfforddiant. Cafodd templed sgwrs flynyddol 25/26 ei rannu gyda arweinyddion grŵp ym mis Chwefror ac mae'r cyfnod wedi dod i ben am eleni.

6. Yn ystod y misoedd nesaf bydd hyfforddiant ar gydraddoldeb yn cael ei gynnig i aelodau a byddwn yn gweithio gyda'r aelodau hynny sydd ddim wedi cwblhau unrhyw fodiwlau mandadol.

Llesiant Aelodau

7. Mae'n bosibl bydd rhai materion llesiant yn codi yn ystod y sgysiau datblygu, ac mae gwasanaeth cwnsela Medra ar gael i aelodau'r Cyngor. Mae'n wasanaeth proffesiynol a chyfrinachol ac ar gael yn Gymraeg neu'n Saesneg. Mae gwybodaeth wedi ei rannu gyda aelodau yn flaenorol am y gwasanaeth a byddwn yn cysylltu eto diwedd mis Mehefin er mwyn cyd-fynd gyda'r wythnos llesiant cenedlaethol.
8. Mae etholedig yn destun ymddygiad bygythiol a sylwadau sarhaus ar adegau. Mae gan Heddlu Gogledd Cymru swyddog sy'n cynghori ar faterion aelodau etholedig ac mae hyfforddiant ar gael i aelodau ar ddiogelwch. Anfonwyd gwybodaeth at aelodau ym mis Mawrth.

Arolwg Bodlonrwydd Aelodau

9. Cynhelir etholiadau lleol ym mis Mai 2027 ac mewn paratoad at hynny a chyfnod anwytho aelodau'r Cyngor newydd o 2027 ymlaen, rydym yn bwriadu holi barn aelodau am eu profiadau er mwyn dysgu gwersi a chynllunio.
10. Byddwn yn datblygu holiadur dros yr haf i'w rannu gyda holl aelodau'r Cyngor diwedd Awst am gyfnod o 6 wythnos. Byddwn hefyd yn trefnu sgysiau 1:1 gyda sampl o aelodau er mwyn gallu trafod rhai pynciau mewn mwy o fanylder. Bydd y sgysiau 1:1 yn digwydd ar ôl derbyn yr holiaduron er mwyn ein galluogi i ddilyn i fyny ar rhai themâu cyffredin sy'n codi o'r ymatebion.
11. Caiff y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ei ddiweddarau'n rheolaidd ar ganfyddiadau a chymau gweithredu. Bydd themâu'r arolwg yn cynnwys:
 - a. Bodlonrwydd cyffredinol gyda'r gwasanaeth democrataidd
 - b. Cefnogaeth i aelodau
 - c. Trefniadau ymarferol
 - d. Dulliau cysylltu a rhannu gwybodaeth
 - e. Gwasanaethau pwyllgor
 - f. Llesiant a diogelwch
 - g. Hyfforddiant a sgiliau
 - h. Technoleg gwybodaeth
 - i. Trefniadau anwytho

Ymgysylltu

12. Cafodd sesiwn "galw i mewn" ei beilota gyda'r Bwrdd Iechyd ym mis Tachwedd. Trefnwyd bod rhai o uwch swyddogion rhanbarthol y Bwrdd Iechyd ar gael i

glywed pryderon ac ateb cwestiynau aelodau. Roedd yn sesiwn agored ac anffurfiol ac mae'r adborth wedi bod yn gadarnhaol. Yn sgil hynny trefnwyd sesiwn galw i mewn arall ar 16 Mehefin.

13. Yn dilyn sesiwn briffio aelodau yn ddiweddar, cytunwyd i gynllunio ar gyfer sesiwn "galw i mewn" gyda'r Heddlu ar blismona lleol maes o law. Fe wnawn ni roi gwybod i aelodau unwaith fydd dyddiad wedi ei drefnu.
14. Mae disgyblion blynyddoedd 5 a 6 ysgolion cynradd yr Ynys wedi cael gwahoddiad i ymweld a'r Cyngor a chael sesiynau cwestiwn ac ateb gyda aelodau. Mae 5 ysgol wedi ymweld gyda'r Cyngor yn 25/26 a bydd 3 arall yn ymweld a'r Cyngor cyn gwyliau'r haf . Caiff aelodau lleol eu gwahodd i'r ymweliadau.
15. Mae'r ymweliadau yn ffordd dda o gyflwyno plant yr Ynys i waith y Cyngor Sir ac i drefniadau democratiaeth lleol. Byddwn yn adolygu'r trefniadau ymweliadau ysgolion dros yr haf ac yn ystyried a oes unrhyw addasiadau i'w gwneud i'r trefniadau.
16. Mae'r Cyngor yn cynnal arolwg cymunedol statudol o drefniadau etholiadol cynghorau tref a chymuned ar hyn o bryd. Cynhaliwyd ymgynghoriad cychwynnol rhwng Ionawr a Mawrth eleni a derbyniwyd ymateb gan 22 o'r 40 cyngor cymuned. Byddwn yn datblygu cynigion drafft dros yr haf a'u cyflwyno i'r Cyngor Sir cyn ymgynghori ymhellach yn ystod yr hydref. Caiff y cynghorau cymuned eu diweddarau'n rheolaidd ar y camau drwy'r Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned.

Argymhelliad

17. Gofynnir i'r Pwyllgor nodi cynnwys yr adroddiad.